

Integració curricular de la Intercomprensió:

possibilitats,
limitacions,
recomanacions

Copyright: MIRIADI, 2015

Éducation et formation
tout au long de la vie

Avec le soutien du programme Éducation et Formation tout
au long de la Vie de l'Union européenne.

Cette publication est financée avec le soutien de la Commission Européenne. Elle n'engage que leurs auteurs et la Commission n'est pas responsable de l'usage qui pourrait en être fait ni des informations qui y sont contenues.

Aquest document ha estat elaborat en el marc del lot “*Inserció Curricular de la Intercomprensió*” del projecte europeu MIRIADI (*Mutualisation et Innovation pour un Réseau de l'Intercompréhension à Distance*, <https://www.miriadi.net>).

Aquest lot de treball tenia com a objectiu analitzar la permeabilitat i resistència dels contextos i actors educatius davant de la Intercomprensió (IC) a distància, considerada com a noció pràctica i rellevant des del punt de vista professional. És per això que ha estat elaborat amb una perspectiva de Didàctica praxeològica (és a dir orientada cap a la intervenció), col·laborativa (perquè reuneix investigadors, formadors, (futurs) docents i estudiants en accions comunes), plurilingüe i intercultural (donat que els membres de l'equip procedeixen de diferents països i treballen utilitzant la /les seva/es llengua /gües).

El treball d'equip s'ha desenvolupat en 3 fases. Durant la primera, s'han analitzat i caracteritzat diversos contextos educatius amb el fi d'identificar les oportunitats i limitacions relacionades amb la inserció curricular de la IC. A continuació, l'organització d'una sessió de formació del professorat ha permès planificar activitats didàctiques dutes a terme i avaluades durant la segona fase i seguint una lògica d'investigació-acció. La tercera fase ha consistit en difondre el projecte.

Aquest follet informatiu, adreçat a un públic ampli, s'inscriu en aquestes accions i presenta una síntesi sistematitzada dels resultats obtinguts al llarg dels tres anys de treball, seguida d'algunes recomanacions que es deriven d'aquests resultats.

Descripció del projecte

Títol del projecte

Miriadi - Mutualisation et Innovation pour un Réseau de l'Intercompréhension à Distance

Agència de finançament

Agence exécutive «Éducation, audiovisuel et culture» (EACEA)

Títol del lot de treball

Insertion Curriculaire de l'Intercompréhension

Membres implicats

Universidade de Aveiro (pt) (coord.) - Maria Helena Araújo e Sá
Università di Cassino e del Lazio Meridionale (it) - Sonia di Vito
Université Stendhal Grenoble 3 (fr) - Christian Degache
Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași (ro) - Doina Spita
Università degli Studi di Macerata (it) - Edith Cognigni
Université Louis Lumière Lyon 2 (fr) - Sandra Garbarino
Université de Strasbourg (fr) - Annie Ursula Petermann
Lycée Benjamin Franklin (fr) - Claire Chevalier
Liceo Linguistico di Stato "Giovanni Falcone" (it) - Antonella Fanara
Escola de Soure (pt) - Margarida Carrington

Duració

36 mesos (de l'1 de desembre de 2012 al 30 de novembre de 2015)

Consultors externs

Pierre Janin (antic membre del Ministère Français de la Culture et de la Communication, DGLFLF); Michael Byram (Durham University); Isabel Alarcão (Universidade de Aveiro)

Síntesi

Aquest lot de treball del projecte Miriadi té com a objectiu promoure els processos d'integració curricular dels treballs experimentals duts a terme en àmbits educatius (des de l'ensenyament primari fins a l'àmbit universitari) realitzats seguint una lògica d'investigació-acció, amb el fi d'entendre les "condicions de viabilitat" d'aquest enfocament didàctic en els currículums d'aprenentatge i formació.

Productes

> *Atouts et possibilités de l'insertion curriculaire de l'intercompréhension* (<http://hdl.handle.net/10773/14642>)

> *Histórias em Intercompreensão: a voz dos autores* (<http://hdl.handle.net/10773/14700>)

> Araújo e Sá, M. H., & Pinho, A. S. (Orgs.) (2015). *Intercompreensão em contexto educativo: resultados da investigação*. Aveiro: UA Editora

> Jornades científiques i pedagògiques *Educação plurilingue e intercultural: percursos e possibilidades em contexto educativo português. Um enfoque na intercompreensão* (<https://educast.fccn.pt/vod/channels/hnwojtjszb>)

Possibilitats i potencialitats

Societat

- La Intercomprensió (IC) com a forma de promoció dels valors d'igualtat, respecte d'altri (les seves llengües i cultures) i responsabilitat col·lectiva, participa, en aquest sentit, a la construcció de societats més unides, acollidores i democràtiques.
- IC en la formació de ciutadans conscients, crítics i capaços de valorar el plurilingüisme i la interculturalitat de les societats contemporànies.
- IC com a ètica de la comunicació humana (plurilingüe i intercultural).
- IC com a possibilitat de promoure relacions i projectes entre la societat en el seu conjunt i la comunitat educativa.

Contextos educatius

- IC com a manera de fer accessible la innovació, inserint-la a la rutina de la quotidianitat educativa.
- IC com a enfocament capaç de reforçar la dimensió humana i social de l'educació, atès que inclou els alumnes amb la seva individualitat i integritat (tenint en compte la relació entre cognició, emoció i acció), persones entre altres persones, que interactuen amb elles i aprenen en múltiples contextos d'interacció.
- IC com a enfocament educatiu definit en una perspectiva holística que desenvolupa competències globals, transversals i específiques.
- IC com a educació per a la ciutadania, les relacions amb els altres i el món, que promou / generadora/facilitadora d' actituds d'apertura respecte a altres maneres de conèixer, ser i viure.
- IC com a educació al plurilingüisme i a la comunicació intercultural, atès que incentiva accions i projectes de contacte amb la diversitat, en particular amb les llengües i els seus locutors.
- IC com a manera d'enfortir el sentiment de pertinença a les comunitats nacional i transnacional de locutors, amb la/les seva/es pròpia/es llengua/es i les dels altres.
- IC per a motivar el contacte i l'aprenentatge de llengües.

- IC com a estratègia d'aprenentatge en els cursos de llengües, ja que incrementa l'eficàcia, la durabilitat i la capacitat de transferència dels coneixements adquirits i per adquirir.
- IC com a resposta possible a la gestió curricular de la diversitat dels públics escolars.
- IC per a afavorir els intercanvis entre alumnes i docents de diversos contextos educatius, lingüístics i culturals.
- IC per a la certificació de competències verbals i interculturals.

Professorat i enfocaments metodològics

- IC com a oportunitat d'integrar el treball col·laboratiu a la rutina escolar (entre professors de llengües, entre diferents assignatures, amb els pares, amb altres institucions educatives...).
- IC com a possibilitat de treballar d'una manera interdisciplinària, desenvolupant aprenentatges específics i transversals.
- IC per a promoure un currículum més holístic i integrador.
- IC com a enfocament integrat de les llengües que afavoreix la construcció de projectes i accions d'educació plurilingüe i intercultural.
- IC com a instrument per ajudar els aprenents a prendre consciència dels seus perfils i biografies lingüístiques, i també per definir projectes d'aprenentatge lingüístico-comunicatius.
- IC com a noció capaç de posar-se en pràctica en diferents modalitats: (i) com a projecte escolar, (ii) a la classe d'una llengua determinada, (iii) en mòduls relacionats o no amb les activitats de la classe de llengües, (iv) com a autoaprenentatge complementari dels cursos regulars.

- IC com a context de planificació i realització d'activitats concebudes per a desenvolupar la consciència de les realitats de les llengües, del seu funcionament i de les relacions entre elles: observació, comparació, experimentació i manipulació d'unitats lingüístiques, inferència i activació de coneixements.
- IC com a context de planificació i realització d'activitats dirigides a desenvolupar la consciència del subjecte com a aprenent i locutor de llengües: observació de la comunicació (en particular, la comunicació plurilingüe i intercultural), (auto- i hetero-) reflexió sobre les estratègies d'aprenentatge i de comunicació, (auto- i hetero-) avaluació...

Aprenents i competències en llengües

- IC com a medi que ajudi els aprenents a desenvolupar la seva capacitat per treballar amb els altres (incloent-hi els aprenents d'altres llengües i cultures) mitjançant la participació activa en els processos de construcció del sentit i per la via de l'aprenentatge en col·laboració.
- IC com a possibilitat de desenvolupar la participació i implicació dels aprenents, el seu sentit de la responsabilitat, la seva autonomia, autoestima i capacitat de reflexió i l'auto i co-avaluació.
- IC com a procés de creació i recreació de l'espai que els aprenents estableixen amb ells mateixos, amb les llengües i amb l'alteritat lingüística i cultural, alhora que reforça la dimensió social de l'aprenentatge.
- IC com a mitjà per a desenvolupar la competència plurilingüe i intercultural.
- IC com a descobriment i apreciació del valor, importància, utilitat i bellesa de les llengües, com a factor de motivació per a l'aprenentatge de llengües i el contacte amb els seus locutors.
- IC com a motor de mobilització dels repertoris lingüístics i paralingüístics, cognitiu-verbals i socio-afectius dels aprenents en situacions de comunicació plurilingüe i intercultural.

- IC com a manera de promoure les competències estratègiques i metacognitives dels aprenents en diferents situacions d'aprenentatge i ús de les llengües.
- IC com a saber-fer, és a dir un saber capaç d'integrar, mobilitzar i transferir coneixements d'unes llengües (les pròpies) cap a l'aprenentatge d'altres i viceversa, per a aprendre més ràpidament i rendibilitzar l'aprenentatge.
- IC com a conscienciació, per part de l'aprenent, del seu perfil i de les seves possibilitats lingüístiques i comunicatives, atès que els aprenents esdevenen els subjectes del seu aprenentatge i poden definir millor els seus projectes de desenvolupament en aquest àmbit.
- IC com a consciència i valorització del paper que juguen les competències parcials a l'aprenentatge de les llengües.
- IC com a forma de mediació lingüística i intercultural.

Limitacions

Organització i gestió escolar

- Dificultat dels sistemes educatius per a renovar-se i seguir la dinàmica de les societats contemporànies.
- Resistència a la innovació per part de les autoritats que prenen les decisions (macro-polítiques) i dels gestors de l'educació (micro-polítiques).
- Limitació de la flexibilitat i autonomia dels programes d'estudi, de les cultures escolares i del treball del professor.
- Escassa cultura de treball col·laboratiu a l'escola.
- Cultura de l'avaluació de l'aprenentatge centrada en els coneixements disciplinaris i amb una forta pressió sobre el treball del professor.
- Valor reduït de les llengües dins del currículum.
- Limitació de l'oferta de llengües al currículum.
- Inadequació i /o insuficiència de recursos didàctics i de manuals.

Actors de l'educació

- Representació de les activitats d'IC (per part dels professors, pares, aprenents, directors i gestors escolars i la comunitat educativa més àmplia) com a transgressió o subversió del status quo escolar i curricular.
- Resistència a la IC per part dels professors de llengües, arran de la dificultat en la gestió del temps i les pressions impostes pels programes d'estudi i pels sistemes d'avaluació; inseguretat lingüística; confiança reduïda en un mateix a l'hora de posar en marxa estratègies d'IC; dificultats en la diferenciació pedagògica; coneixements i experiències del plurilingüisme reduïts; valorització i focalització d'una sola llengua d'aprenentatge; escassa experiència de treball entre professionals de diverses disciplines.
- Formació escassa dels professors de disciplines lingüístiques i no lingüístiques, especialment pel que fa a l'ampliació del seu repertori didàctic i als processos de mobilització de les diferents llengües en situacions d'aprenentatge.
- Representacions dels actors educatius sobre les funcions del professor i de les disciplines (en particular, lingüístiques), estrictament lligades al desenvolupament de continguts disciplinaris aïllats.

- Febles expectatives dels aprenents pel que fa a l'aprenentatge de llengües a l'escola.
- Febles expectatives dels professors pel que fa a les aptituds, competències i capacitats que puguin desenvolupar els aprenents en l'aprenentatge i el contacte amb diferents llengües i cultures.

Didàctica de la Intercomprensió

- Coneixements didàctics poc consolidats, la qual cosa dificulta el seu reconeixement i credibilitat.
- Corpus de pràctiques, coneixements i recursos basats en “casos” i “experimentacions” escassament integrats al currículum, discontinus i no sistemàtics en termes d'espais i temps escolars.
- Absència de marcs d'avaluació de les competències en Intercomprensió sòlids, creïbles i legítims.
- Dèficit de coneixements didàctics en la IC en situacions d'oralitat.
- Dèficit de coneixements didàctics sobre el potencial de la IC per a desenvolupar competències en la llengua materna.
- Absència, dispersió, dificultat d'accés als materials i recursos didàctics en diferents llengües.

Recomanacions

En l'àmbit de la investigació

- Desenvolupar una investigació empírica i més rigorosa sobre la IC, que avaluï el seu impacte en els diferents camps del desenvolupament de la competència plurilingüe i intercultural dels aprenents i faci front als possibles punts dèbils metodològics que caracteritzen el treball realitzat fins ara.
- Incrementar els coneixements, sigui a nivell conceptual o pràctic, sobre determinats àmbits menys explorats de la IC, com ara: (i) IC i oralitat; (ii) IC i interacció; (iii) avaluació de les competències en IC; (iv) influència de les activitats d' IC en el desenvolupament de competències en la llengua materna; (v) influència de les activitats d'IC en el desenvolupament d'una llengua específica.
- Diversificar els contextos d'investigació en IC, incloent-hi les matèries no lingüístiques i els espais educatius diferents de l'escola i l'educació superior com ara l'educació no formal (les associacions d'immigrants, els centres educatius, l'educació d'adults o les universitats per a sèniors).
- Explorar les possibilitats d'articulació de la IC amb altres enfocaments plurals de l'ensenyament de llengües, en particular pel que fa a l'elaboració de cursos de formació per als estudiants universitaris i (futurs) docents.

En l'àmbit de la formació

- Permetre als docents en formació establir i/o mantenir contacte amb situacions de plurilingüisme i d'interculturalitat mitjançant diferents tipus d'activitats.
- Integrar mòduls, seminaris i altres tipus de modalitats de formació en IC en els programes i en l'oferta de centres de formació, que posin en valor, entre altres elements, el potencial afectiu i cognitiu de la IC en l'ensenyament-aprenentatge de les llengües.
- Estimular la realització de programes d'intercanvi (fins i tot virtuals) dels docents i els seus alumnes.
- Oferir una formació sistemàtica i diferenciada (tallers, conferències o cursos de formació) adreçada a formadors, educadors o docents (siguin o no especialistes), d'una banda, sobre com treballar la IC als diferents nivells d'ensenyament i en diferents tipus de centres formatius i de l'altra, sobre el potencial i les modalitats de realització de treballs col·laboratius.
- Desenvolupar formacions destinades a construir i avaluar recursos pedagògics i didàctics, és a dir manuals (no només de llengua sinó també d'altres disciplines), que integrin enfocaments intercomprensius, articulant-los, eventualment, amb altres enfocaments plurals.

En l'àmbit de la difusió

- Invertir en el desenvolupament de recursos pedagògics i didàctics, és a dir en manuals que integrin la IC sistemàticament i que s'articulin amb els continguts dels programes, en diferents idiomes i per a diferents públics i disciplines.
- Produir textos de difusió, en diferents idiomes i formats, que proporcionin informació detallada sobre les maneres d'implementació de la IC, amb exemples de recursos i activitats, a fi de difondre el concepte i la seva implementació entre el major públic possible (autoritats amb poder de decisió, alumnes, docents, pares, directors d'escola, ...).
- Crear moments i espais múltiples per a debatre sobre les possibilitats d'implementació de les activitats d'IC en diferents contextos i amb diferents públics.
- Afavorir la circulació i la comprensió del concepte i el seu potencial, a través dels mitjans de comunicació i mitjançant l'organització d'activitats obertes a un públic molt ampli, en el marc d'espais d'educació no formal.

Éducation et formation
tout au long de la vie

Avec le soutien du programme Éducation et Formation tout au long
de la Vie de l'Union européenne.